

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ХИМИЯ
**ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

50

14 – 20 ДЕКЕМВРИ 2017 Г.

Как да стимулираме „студентския ангажимент“

Откъс от „Проектиране на образователна технология по „Инженерна екология“

Надя Илиева

Технически университет – София

Елена Бояджиева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Въведение

Глобалните икономически условия и липсата на ясно разграничение между професиите поради увеличаването на икономическата отговорност създават усложнения, чийто отзвук в полето на образованието се свързва с определени изисквания на работодателите към квалификационните характеристики на завършващите; засилване ролята на личностното развитие и безусловно доминиране на „ученето през целия живот“. Противоречието между непрекъснатата промяна в съдържанието на знанията и професионално значимата информация, както и липсата на ясни механизми, гарантиращи бързата адаптация на образованието към съвременния темп на технологични промени и появата на нови високонаучни специалности, поставят проблема за ефективното формиране на професионалната компетентност. Квалификацията на бъдещите инженери е обект на постоянна и бърза промяна, защото технологичното съдържание на знанията е предвидимо за период от около десет години, поради което развитието на професионалните профили и учебните планове остава постоянно предизвикателство (Stathopoulos, 2004; Rauner et al., 2013). Факт е, че редица инженерни програми са почти в застои с традиционни, пограждателни, повтарящи се информационни трансмисии на знания, без интерактивен дебат и критика. Студентите се подготвят да намират решения или чрез готови процедури, алгоритми, формули, или чрез интернет и софтуер. Споделяме мнението на Z. Şen (2013), че „използването на статични и непродуктивни методи в инженерните образователни институции вместо научните области на познанието, както и компютърните

Заглавието е на редакцията

www.science.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.х.н. Борислав Тошев
E-mail: toshev@chem.uni-sofia.bg

Редактор

Георги Дянков
0887 81 27 67
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: science@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 5/2017:

NEWS

47-а национална конференция на учителите по химия

LETTERS TO THE EDITOR

„Наваксването“ в VII клас, или дирижираният хаос в „прилагането“ на новия образователен закон / И. Дреновски, И. Русева

Как би трябвало да изглежда новата учебна програма по география и икономика за VIII клас / И. Дреновски, И. Русева

On the Placement of Hydrogen and Helium in the Periodic System: A Response to Cvetković and Petruševski / M. Labarca (Argentina), A. Srivaths (India)

A Comment on the Srivaths
– Labarca Periodic Table /
E. Scerri (USA)

EDUCATION: THEORY AND PRACTICE

Преживяването на удоволствие –
фактор за благополучие в обучението
по биология / *H. Герджикова*

Higher Education in Engineering and
Technology – the Present Scenario /
T. G. Balachandran, S. Sendil Velan
(India)

CURRICULUM MATTERS

Проектиране на образовател-
на технология по „Инженер-
на екология“ / *H. Илиева, E. Бояджи-
ева*

Dissipation of Heat: Essential
Feature of Cyclic Irreversible Processes /
J. Ahmad (Botswana)

TEACHING EFFICIENCY

Investigating the Ability of 8th Grade
Students to Design an Experiment
Through Guidelines as a Part of the
National Chemistry Competition Test /
M. Stojanovska, V. M. Petruševski
(Macedonia)

Context-Based Student Research
Project Work Within the Framework
of the Analytical Chemistry Course /
N. Stozhko, B. Bortnik, A. Tchernysheva,
E. Podshivalova (Russia)

EXPERIMENTS

Synthesis of TiO₂ – M (Cd, Co,
Mn) as a Photocatalyst Degradation
of Methylene Blue Dye / C. Purnawan,
S. Wahyunningsih, D. N. Aisyah
(Indonesia)

A Novel Approach for Kinetic Study
of Alkaline Hydrolysis of Ethyl Acetate /
Mala Das Sharma, U.S.V.R. Hymavathi
(India)

FROM THE RESEARCH LABORATORIES

Effect of Different Cadmium
Concentration on Some Biochemical
Parameters in 'Isa Brown' Hybrid
Chicken / I. Haziri, A. Rama, F. Latifi
(Kosovo), D. Beqiraj-Kalamishi
(Albania), I. Mehmeti (Norway), A. Haziri
(Kosovo)

SCIENCE AND SOCIETY

Phytochemical and in Vitro
Antioxidant Studies of Primula Veris
(L.) Growing Wild in Kosovo /
I. Rudhani, F. Raci, H. Ibrahim, M.
Majlinda, S. Govori, A. Haziri (Kosovo)

PAST TIMES

Педагогическа поема (Макарен-
ко, 1949) / *Б. Тошев*

програми и софтуер, могат да превърнат инженерното образование в застинала рутинна последователност от автоматични процедури и автоматизирани форми без рационални и логични изводи“. Смятаме, че причините за наблюдаваното несъответствие между уменията на младите инженери и нуждите на производството са отсъствието на междинни форми на контрол от страна на фирмите (потенциални работодатели) върху реалните знания/умения и липсата на подготовка за психологическа адаптация към производствени условия. Съществува противоречие и между необходимостта формирането на професионалните компетенции да започне още в първи курс на следването, и липсата на единно мнение за етапите на формиране на професионалната компетентност. И докато теоретиките все по-ясно призовават към подготовката на специалисти, притежаващи многофункционални компетентности и способни на свободен избор и индивидуални интелектуални усилия, специализираната литература предоставя малко систематични насоки как да се преодолеят доказаните дефицити в базовите умения, много от които са свързани с технологиите и инженерството. Тази празнина е особено проблематична, тъй като висшите училища са инертни към промяната и при прегледа на литературни източници не беше открит цялостен подход за разработване на психолого-педагогическите механизми за подготовка на бъдещи инженери. Настоящата статия се опитва да даде аргументиран отговор на следните изследователски въпроси: (1) как да стимулираме „студентския ангажимент“, разбираем като процес и продукт на взаимодействието между мотивацията и активното учене; (2) как да формулираме учебните цели като конкретни компетенции, необходими за бъдещата професионална дейност; (3) как да моделираме условията, средствата и методите на обучение така, че професионалните компетенции да бъдат ефективно формираны.

Образователната технология като теория и практика в педагогическите изследвания

Известно е, че педагогическият процес е развиващо взаимодействие между преподаватели и ученици, насочено към постигане на определени цели и реализиране на предварително планирана промяна. В търсенето на решения как да бъде осъществена конкретната трансформация в областите теория на обучението, компютърно базирано обучение и дистанционно обучение, възниква понятието образователна технология. Интелектуалното и техническото развитие на образователните технологии е разглеждано в различни аспекти: (а) образователната технология като теория и практика на педагогическите подходи към ученето; (б) образователната технология като технологичен инструмент и медия, които подпомагат развитието и обмяна на знанията; (в) образователната технология като система за управление на ученето (learning management system) и инструмент за разработване на учебни програми; (г) образователната технология като академична дисциплина (например „Компютърни проучвания“, „Информационни и комуникационни технологии“ и др.).

В представената работа фокусът е поставен върху образователната технология като теория

и практика на образователните подходи към преподаването и ученето във висшето училище. Анализът на литературни източници показва многообразие в дефинирането на понятието в тази плоскост. Serikov (1994) определя образователната технология като законосъобразна педагогическа дейност, реализираща научно обоснована концепция за дидактическият процес и притежаваща висока степен на ефективност, надежност и гарантираност на резултата.

Други автори обръщат поглед към философията на конструктивизма като основна движеща сила на студент-центрираното учене, разглеждайки образователната технология като опит за повишаване качеството на обучение чрез поставяне на акцента върху учащите и техните способности и контролиране на вътрешните умствени процеси и мотивация. Подкрепяме твърденията на Robinson et al. (2008), че конструктивистката гледна точка е тази, която държи „командните висоти“ в изследването и развитието на образователните технологии в началото на XXI век. Интегрирането на технологията в процеса на преподаване значително променя и ролята на преподавателя, който се превръща във фасилитатор, помагач студентите да изграждат собствените си разбирания и способности при изпълнение на задачите (Amarin & Ghishan, 2013). Manouselis et al. (2014) разглеждат образователната технология като област на приложение, която обикновено се отнася до всички видове технологични изследвания и разработки, свързани с формирането на метакогнитивни и рефлексивни умения, като самоуправление, самомотивация и ефективно саморегулирано учене. За да бъде дадена технология реален инструмент за стимулиране на студентската ангажираност, се изисква преподавателите да се съсредоточат върху желаните резултати от обучението и върху това какво може да прави учащият, след като те са преподавали.

Подход и методология на изследването

Проектиране на технология по „Инженерна екология“

Целта на създадената конкретно за студентите от програмата по „Топломеханика“ на Техническият университет (ТУ) – София, образователна технология е формиране на личностни теоретико-практически умения за подходящо прилагане на знанията, нагласи за учене през целия живот и критично мислене чрез смяна на традиционната репродуктивна подготовка с компетентностна, защото инженерната професионална компетентност може да бъде описана като съвкупност от компетенции, да бъде документирана и следователно обективно моделирана (Dorofeev, 2005). В основата на проектирането са нашият преподавателски опит, спецификата на бъдещата професионална дейност и признатата необходимост от преодоляване на „съществуващото разделение между инженерите и природата“. Често срещана научно-техническа практика е да се постигат технически иновации, без те да се съотнасят със социалните, икономическите и екологичните въздействия върху естествените природни системи и без да се акцентира върху намаляването на риска от нежелана намеса в тяхното функциониране (Amadei, 2004). Споделяме казаното от Aldridge & Fraser (2008), че компетентностният подход поощрява вземането на ефективни решения за учебните програми и методите на преподаване на всички нива във висшето училище. Проектирането на подходящи технологии и дейности у нас обаче е своеобразно предизвикателство, защото технологията и образователната практика трябва да си сътрудничат, а пред авторите във висшето училище няма поставени изисквания (липсват стандарти). Публикувани от Hilton (2010) и Dulekgurgen et al. (2016) резултати от проучвания доказват, че е необходимо интегриране на темите за устойчивостта и опазването на околната среда в съществуващите инженерни бакалавърски програми и това е много по-ефективно от създаването на нови програми (специалности), защото в бъдеще всяка работа ще бъде „зелена“ и ще допринесе в различна степен за непрекъснатото ефективно използване на енергията и ресурсите. Важни за професионалното развитие на бъдещите инженери са и нетехническите компетенции, които са в основата на обществените очаквания, че компетентният специалист ще е в състояние не само да изпълнява работни задачи, но и да идентифицира/оценява тяхното въздействие в социален контекст.

При проектирането на технологията са спазени критериите за технологичност на връзките в методическата верига „теория – практика“, които осигуряват обективност и еднозначност на резултатите, а именно: (а) постоянство (стабилност, инвариантност) – проектира се това, което е стабилно; (б) възпроизводимост, повторямост; (в) възможност за наблюдаване на основните компетенции на субекта (проектира се и се формира това, което може да се наблюдава и провери). Педагогическите характеристики на разработената от нас технология, заложили при реализирането на образователните ѝ цели, са представени в таблица 1.

Таблица 1. Педагогически характеристики на образователната технология

Показатели	Характеристики на технологията
Движещи сили	Противоречие между изискванията на потребителите и реалното състояние на системата; възможност преподавателите да предоставят адекватно решение на проблемите и нуждите на учащите.
Цели	Да се опишат актуалната ситуация и предизвикателствата пред заинтересованите от обучението страни; да се обосноват възможни решения; да се обсъдят критично и се разработят инструменти; да се развиват колективно професионалните знания на преподавателите чрез споделяне на най-добрите идеи като структурирани модели.
Съдържание	Отворено – границите са зададени чрез учебната програма и субективния опит на участниците.
Основни ресурси	Социалнопсихологически; материално-технически.
Теоретични принципи	Научна обоснованост; системност; интегралност и отвореност за взаимодействие с други педагогически теории.
Специални принципи	Принцип за аксиоматично изграждане на образователната технология, реализиран в проектирането ѝ; регулаторен принцип за сходимост на образователните технологии, допринасящ за оптимизация на проектирането; принцип за природосъобразност на технологията.
Изследователски функции	Изследване на основните закономерности на учебния процес; възможност за получаване на обективна информация за напредъка на учащите в курса; наблюдение на индивидуалното изпълнение на всеки студент; експериментална проверка на преподаването и ученето.
Приоритетно развитие	Инженерно мислене; основни личностни компетенции; готовност за справяне с големи групи задачи; професионални компетенции в областта на енергетиката.

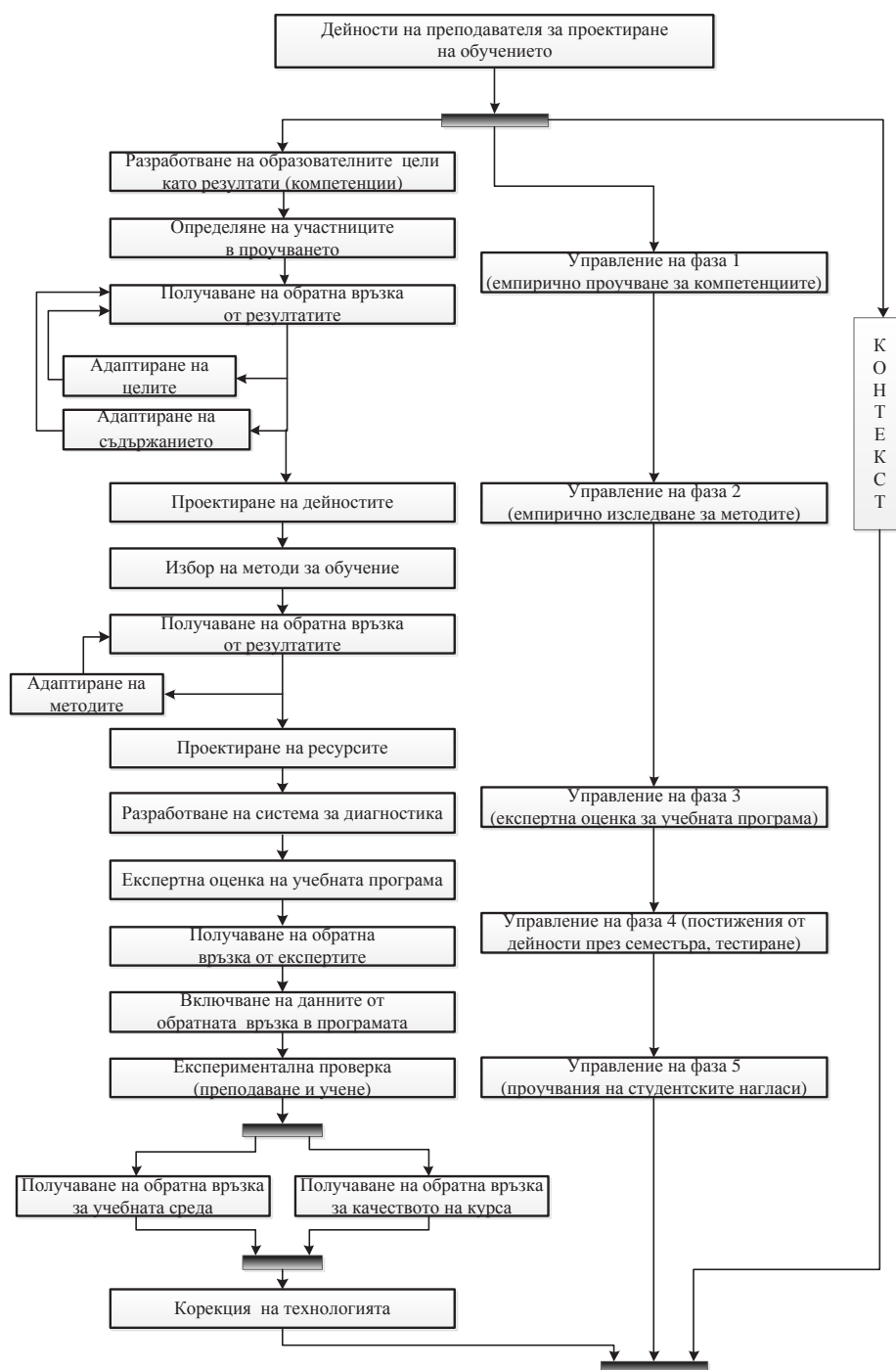
Теоретичен модел на образователната технология

Анализът на литературни източници показва, че подходите за моделиране на обучението най-често са базирани на елементите фактори, параметри и действащи лица. Създаденият за конкретните студенти и учебна среда модел на образователна технология се основава на: (1) изведената същност на професионална компетентност за бъдещия специалист по енергетика (Pieva & Voiadjieva, 2013); (2) логическата структура на процеса обучение, интерпретиран като процесуално организационно-функционално единство между преподаването и ученето; (3) интегралната взаимозависимост между параметрите на учебния процес, осигуряваща формирането на професионалната компетентност; (4) използването на последователно получаваните емпирични резултати за всеки елемент на модела в качеството на начално условие за следващата структура.

Изборът на целеполагането, учебното съдържание, дейностите на преподаване и учене, ресурсите и диагностиката в качеството им на модулни структури (фиг.1) е продуциран от взаимовръзката между параметрите на програмата и успешното формиране на професионалната компетентност. Крайна задача на академичната подготовка е след завършването си учащите да владеят знанията, способностите и уменията (квалификацията), които са дефинирани в програмата на дисциплината. Това включва „собствени“ и утвърдени от групите заинтересовани страни учебни резултати. Трябва да подчертаем, че у нас идентифицирането на релевантните професионални компетенции представлява сериозна трудност поради отсъствието на реална връзка между университетите и потенциалните работодатели. Затруднения създава и липсата на единна стандартна терминология за академичните компетенции на завършващите в отделните европейски държави, макар в списъците от способности на редица университети да има значително припокриване. Най-често академичният набор от общи компетенции включва: аналитичен и критичен анализ; разрешаване на проблеми; намиране, оценка и използване на съответната информация; оригиналност, уникалност и творчество; ефективна комуникация, което показва засилено внимание към познавателните резултати (Sadler, 2013).

Конкретизация на образователната технология*А. Определяне на учебните цели като конкретни резултати (компетенции)*

Резултатите от преподаването и ученето в курса „Инженерна екология“ са проекция на заложените конкретни образователни цели и са дефинирани под формата на професионални компетенции, чието своеобразие се определя от особеностите, функциите

Фигура 1. Модел на образователна технология по „Инженерна екология“

и обекта на професионалната дейност. За идентифицирането им е извършен теоретичен анализ на литературни източници и нормативно-програмни документи. Направено е емпирично изследване сред потребителите на образователни услуги относно значимостта на професионалните компетенции, които трябва да владеят завършващите. Въз основа на получените резултати е изведена **интегрална** четирикомпонентна структура на конструкта „професионална компетентност на инженера по енергетика“, включваща

планиране на кариерата, интегративно мислене, адаптивност и социалнопсихологически умения.

Индикатори на първия компонент „планиране на кариерата“ са уменията за планиране на дейността, мотивацията за постигане на поставените цели (спазвайки етичните норми), готовността за мобилност и учене през целия живот. Активната позиция и амбицията са определящи за успеха в бъдещата кариера и макар в психологията определянето на ясно действащите граници на успеха да е трудно, той често се отнася до постигане на личностна цел, която е свързана с осигуряване на разумен доход или постигнати позиции на по-висок социален статус, престиж или желан начин на живот (Keller et al., 2014).

Вторият компонент – „интегративно мислене“, обединява разбирането на същността на процесите и скритите проблеми, както и уменията за създаване на връзки и модели чрез използване на теоретични, практически, екологични, социални и технологични данни. Определящи за интегративното мислене са познаването на екологичното законодателство, отговорното отношение за взетите инженерни решения в екологичен и социален контекст, способността за приложение на експертни знания за проектиране и конструиране на съоръжения за нисковъглеродни технологии и за работа по проекти (национални и международни) в различни сфери на професионалната дейност.

Компонентът „адаптивност“ интегрира способността за внедряване и експлоатация на съвременно оборудване и готовността за прилагане на иновативни практики в областта на енергетиката за решаване на неизвестни задачи в условията на неопределеност и възникващи нови сфери на специализация с базови умения в областта на информационните технологии.

Четвъртият компонент – „социалнопсихологически умения“, включва комплексните умения за организиране и управление на екипната работа, способността за емоционален контакт с колеги, началници и клиенти при водене на преговори и постигане на споразумения. Комуникативните способности за търсене, обработване и тълкуване на вербална и невербална информация и готовността за самостоятелност и предприемаческа дейност също са важни за кариерата умения. Идентифицираните от нас професионални компетенции са обект на формиране у бъдещите инженери и очаквани резултати от инженерната подготовка в бакалавърската програма по „Топлотехника“.

Б. Учебно съдържание и учебна програма

Специално внимание при конкретизацията на модела е отделено на учебното съдържание и неговото съответствие с най-новите постижения в научната област и професионалната практика. Crawley et al. (2014) сочат: „Целесъобразно е, докато проучваме възможността за прилагането на нови технологии и методи на обучение, да преразгледаме нашите възприятия за реалното инженерство, като съсредоточим вниманието си върху съдържанието от гледна точка на това, което искаме да правят инженерите в своята бъдеща кариера“.

Новата стратегия по въпросите за опазване на околната среда, потреблението на естествените ресурси и поддържането на функциите на екосистемите налага въвеждането на понятието „устойчиво развитие“ (Mayes & Myers, 2014). Сходна е гледната точка на Корпіна (2015), която пише: „За стимулиране на самостоятелното интерпретиране на знанията и критичното възприемане на фактите, теориите и принципите трябва да се обърне сериозно внимание на настоящите предизвикателства, вариращи от нарастване броя на населението до „неустойчиви“ практики на производство и потребление, и в тази връзка – на целенасоченото критично учене, изрично предоставящо здрави модели на устойчивост“. Учебната програма по „Инженерна екология“ е актуализирана – добавени са нови модули за оценка на риска, несигурност, екологична оценка на планове и програми, оценка на въздействието върху околната среда от енергетиката. Включените концепции за устойчиво развитие, ефективност на енергийните превръщания и правна защита на околната среда в Република България подпомагат уменията за оптимизиране и корекции на съществуващите промишлени производства, емитуращи вредни вещества; за решаване на практически екологични задачи, както и за обосноваване избор на екологосъобразни стратегии, анализ и оценка на последиците от собствената професионална дейност върху околната среда. Създаденият учебен опит, от една страна, възплащава лични ценности, самоанализ и идентичност, а от друга – осигурява баланс между познавателните умения и тези за решаване на проблеми в реални условия.

Пълния текст четете в сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 5

Викторианската визия за света през 2000 година

*Откъс от „Викториански поглед
към бъдещето за век напред“*

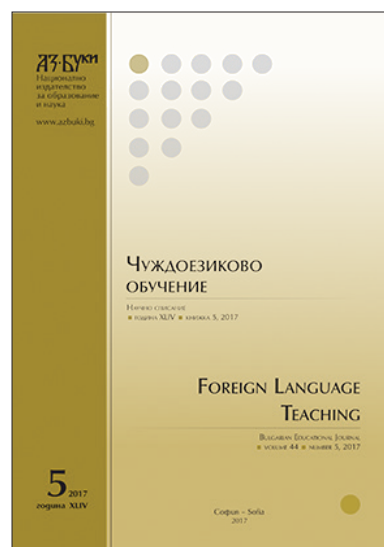
Цвета Тодорова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Викторианската епоха (1837 – 1901) е известният период на управлението на английската кралица Виктория. На границата между двете столетия е съвсем естествено тогавашният викториански човек да отправя поглед към бъдещето на човечеството след 100 години. Причините за този интерес са обусловени от множеството промени в икономическата и духовната сфера, както и във всекидневния живот на тогавашното време. Успешното продължение на индустриалната революция, особено в технологично отношение, интензивното инфраструктурно развитие, строителството на нови железопътни линии, активната колониална експанзия на Англия в Азия и Африка стимулират подобен интерес. Изобретяването на шевната машина и механичният стан за платове с щампа, както и развитието на индустрията за конфекция в облеклото, новите форми на търговия и откриването на големи магазини променят из основи и света на модата. Френската висша мода поема пълния контрол върху целия моден свят. Характерният за епохата викториански морал извежда на преден план ценностите на средната класа, концентрирани в трезвостта, точността, акуратността, икономичността, стопанствеността. До крайност е доведена доминиращата роля на пуританското семейство, стимулиращо чувството за вина и буржоазното лицемерие.

В такава ситуация възниква викторианската визия за света на 2000-а година. Реализацията на проект под названието „Животът през 2000-а“ е регистриран по повод посрещането на 1900 г., т.е. на границата между 1899/1900 г. Представлява серия от 12

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.н Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 5/2017:

ИНТЕРВЮ

Проф. д.п.н. Леонид Московкин, Санкт-Петербургский государственный университет: Общество испытывает потребность в изучении языков / *Николай Кънчев*

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Анализът на разговора: от социалния ред до езика / *Донка Мангачева*

МЕТОДИКА

Драматургичните текстове в обучението по английски език / *Мария Нейкова*

Making Museums our Educational Partners / *Elena Sayanova*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Номадството на екстратери-ториалния писател в португалския автобиографичен корпус на Жорже Листопад / Яна Андреева

ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

О смешанном характере всех языков / И. Бодуэн де Куртене

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Викториански поглед към бъдещето за век напред / Цвета Тодорова

ХРОНИКА

Теоретико-приложни проблеми на съвременната тюркология / Милена Йорданова

В името на превода, в памет на Умберто Еко / Ирена Кръстева

И нека думите говорят... / Димитър Веселинов, Екатерина Софрониева

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

За книгата „Играта във френските средновековни фарсове“ / Дина Манчева

Новаторско по духа си проучване / Силвия Ботева

поценски картички, произведена от водещата по онова време германска компания за производство на шоколад на Хилдебранд и син Теодор, която покрай сладкишите предприема отпечатването на изображения, илюстриращи представите на тогавашния човек за вида на света след 100 години. Тези представи са изключително забавни с тематиката си поради това, че някои от тях са намерили място в днешната съвременност.

Например изображенията върху картичка джигещи се протомари днес присъстват във всяко летище, търговски център или метро. В София например джигещи се пътека свързва Орлов мост с метростанцията „Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Разликата е само в това, че хората на картичката са облечени в типичното за времето си облекло, седят на специално вградени скамейки, галантно разменят поздрав и се ръкуват с познатите си от срещната страна. Нещо нехарактерно за днешното динамично време. Много интересно също така е хрумването за изработване на картичка, изобразяваща идеята за бъдещите разходки на хората по вода. Подпомагани от специални лични спасителни балони и обувки в своеобразни островърхи гървени обувки, тип малки лодки, те кръстосват водното пространство семейно на велосипеди или карети и с присъщата за времето галантност разменят поздрав със срещнатите познати.

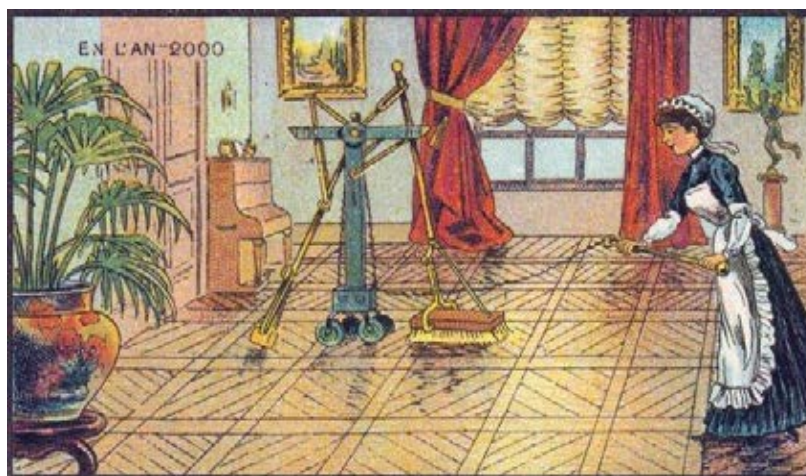
Избрано

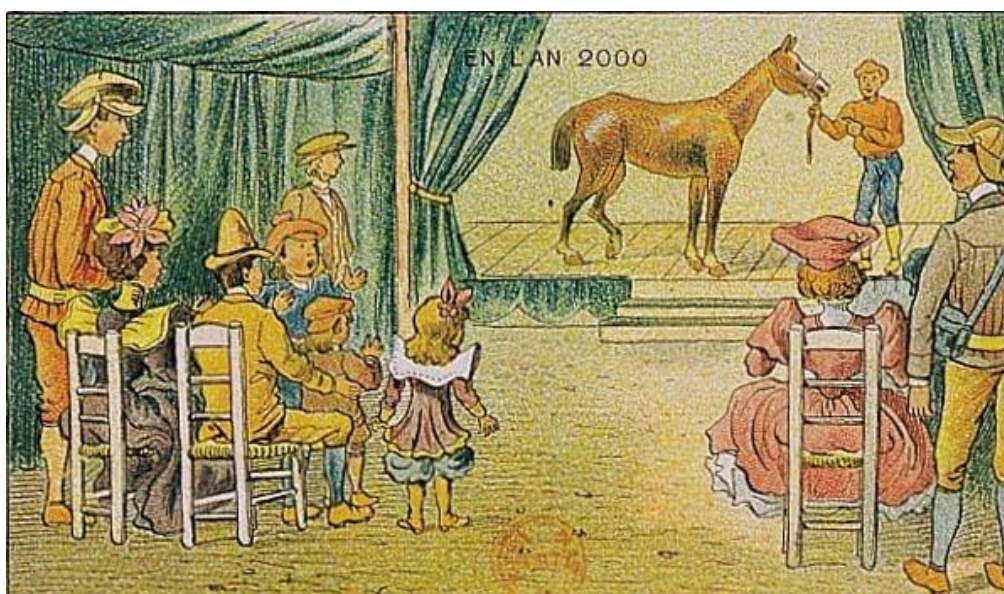
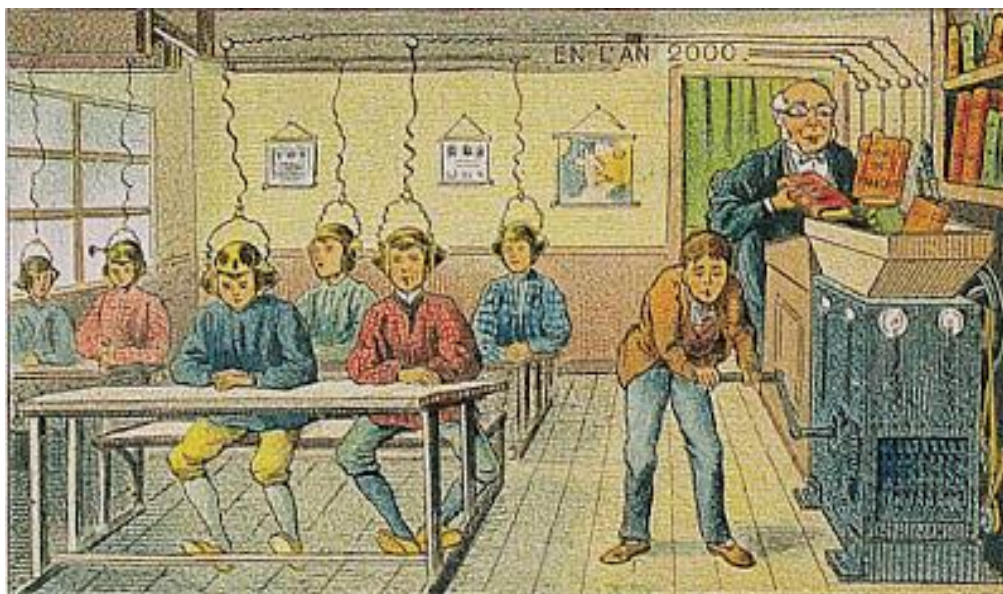
Методът по своя замисъл в действителност е тромав и труден за осъществяване. Освен това следва да бъде комбиниран с метод на генериране посоката на движението. Но вероятно може да бъде потърсен начин за съвременната му реализация.

Следват картички с преместване на къща, теглена посредством влак върху релси, с персонални дирижабли за летене, подводни лодки за туристически разходки под вода и наблюдение на морската фауна, почивка на Северния полюс и достигането му чрез дирижабли, хибрид от кораб и локомотив, движещ се по релси, град под стъклен покрив, предпазващ го от неблагоприятните природни явления, машина за контрол на времето, приспособление за следене на престъпници през дебела стена и най-вече атрактивни видеоконтакти извън телевизионните трансляции.

В аналогичен контекст във Френската национална библиотека показват невероятната си колекция от пощенски картички за периода от 1899 до 1910 г., илюстриращи различни аспекти от визията за живота през 2000 г. Темите включват летящи пожарникари, автоматизирана бръснарница, електрически скейтбордове, технологични приспособления за дамски тоалет в банята, електрически влак Париж – Пекин, велосипедни гонки, звукозапис, наблюдения от хеликоптер, последна чашка преди полет с хеликоптер, фонограф, война с автомобили, механизмизирана строителна площадка, механизмирано земеделие, използване на аудиовизуални средства в училище, синтетичен обяд във вид на хапчета, химическо чистене, прахосмукачка, летяща полиция, въздушен бой и пр.

Особено любопитна е картичката, показваща изображението на кон пред публика. „Какво изумително зрелище за нашите потомци – пише по този повод Албер Робига, – защото ще могат да видят как е изглеждал живият кон в миналото.“ Интересът е оправдан поради факта, че хората, свикнали вече да летят във въздуха, са силно заинтригувани от изчезналия животински вид.

В същото време забележителният художник и писател фантаст Албер Робига по своеобразен начин отправя иронично-весел поглед към бъдещето на XX век. Роден е в Компьен, Южна Франция на 14. 05. 1848 г. Рисува от малък. Отдават му се особено шаржовите. От 1866 г., едва 18-годишен, публикува карикатури в хумористични издания като *Journal amusant* („Забавен вестник“), а от 23-годишната си възраст става член на редколегията на популярното френско списание „*Парижки живот*“. Сътрудничи и на виенското сатирично списание „*Бълха*“.

С гениалните си пророчества и изключителни рисунки писателят поразява и днес. През целия си творчески живот той публикува 54 книги с 55 000 първокласни илюстрации.

През 1883 г. в Париж излиза книгата на Робига „XX век“, а след няколко години и „Електрически живот“, 1890, отразяващи интересен и поучителен поглед не само за бъдещия XX в., но и за следващия XXI в. Фантаст на бъдещето като Жюл Верн, но с много по-жив, увлекателен, ироничен, с чудесно чувство за хумор и усещане за гротеска разказ чрез зашеметяващи илюстрации. Микробомби, подводни тунели, електрически влакове, летящи коли и още много други неща, един век преди да са се случили.

Повествованието на „Електрически живот“ започва с описанието на страшна катастрофа, случила се в мощна електроцентрала с кодовото название „14“ поради авария (вероятно ядрена) в големия резервоар (вероятно реактор). Текстът съобщава, че в следобед на 12. 12. 1955 г. в резултат на случайност, чиято причина остава неизяснена, над цяла Западна Европа се разразява страшна електрическа буря като торнадо, която причинява сериозни щети в обществената и гържавния живот. Наред с това аварията отключва много неочаквани събития и появата на различни новости.

Книгата пресъздава редица шокиращи моменти от живота на парижани в бъдните 100 и повече години. Осъществяват се научни открития са пресъздадени на фона на интригуваща сюжетна линия, в която младият инженер Жорж Лорис се влюбва в очарователната студентка Естелина Лакомб, което повлича след себе си редица неочаквани събития.

В резултат на катастрофалната авария се осъществяват редица произволни включвания на каналите на „телефоноскопите“ (устройства, разнасящи мигновено човешкия глас на разстояние), включително и на телефоноскопа на Жорж Лорис. Младежът изведнъж вижда на своя екран красива французйка в домашна обстановка, седяща зад планина от учебници и подготвяща се за поредния университетски изпит с цел получаване на заветното звание инженер. В хода на разговора им Жорж разбира, че Естела всеки път се проваля на изпита заради вродената си стеснителност. Тогава Жорж предлага услугите си да я упражнява в хода на подготовката ѝ за изпит.

И... естествено се влюбва за голямо огорчение на баща си – великия изобретател, „доктор и професор по всички науки“ Филоксен Лорис, който счита връзката им за лекомислена и мимолетна. За да ги раздели, той решава да използва секретаря си Сюлфатен, създаден в епруветка и притежаващ много предимства, включително и идеални гени без типичните за човека недостатъци.

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 5

Медиацията има своето място в училище

*Откъс от „Разрешаване на конфликтни
ситуации в училище от учители
медиатори“*

Проф. Татяна Дронзина

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Д-р Бисерка Михалева

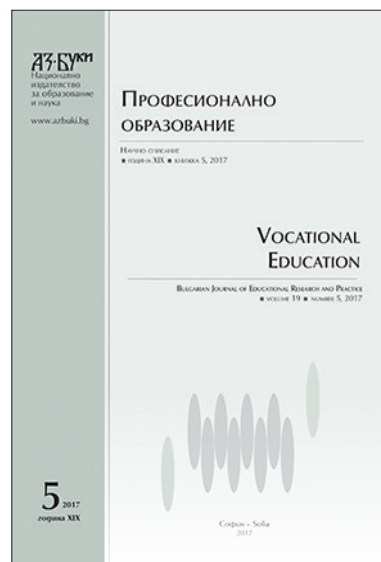
РУО – Сливен

*Спрете злото, докато не съществува;
задръжте болестта, преди да се появи.*

Лао Дзъ

Една дзен будистка мъдрост гласи: „Учителите просто отварят вратата, а вие сами трябва да влезете“. Образованието поставя основата в изграждането на човешката личност, на неговата гражданска позиция, на формирането на неговите знания, умения, компетенции и нагласи. Затова именно чрез образованието е най-подходящо и навременно да се работи целенасочено и в реални ситуации за формирането на култура за мирно разрешаване на споровете. Налице са редица успешни случаи, в които чрез медиация са разрешени опасни и безизходни спорове – изцяло (в дълбочина и докрай, без рецидив) и с добавена стойност (сплотяване, съзнателно поемане на отговорност, промяна и компетенция, повишаване на мотивацията, партньорства, възхваляване, предаване на натък). Медиацията има своето място в училище и като начин за справяне с агресията, и като форма на превенция на насилието. При разрешаването на конфликтни ситуации между участници в учебния процес може и е препоръчително, преди да се прибегне до наказания, да се използват мирни, алтернативни методи като медиацията. Медиацията е позитивен и приобщаващ подход – създава творчески

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Тоня Георгиева
E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 5/2017:

МЕТОДИКА И ОПИТ

Проучване на потребителския интерес към селскотуристическия продукт в региона на Средните Родопи / Иванка Лулчева, Славена Димитрова

Училището среща икономиката / Кармен Щрук

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Разрешаване на конфликтни ситуации в училище от учители медиатори / Татяна Дронзина, Бисерка Михалева

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Прилагане на услуга за професионална ориентация и реализация на лица с увреждания в Република Кипър / *Милен Замфиров, Михайлица Хараламбус*

ХРОНИКА

Пътища за подобряване на оценяването и признаването на резултати на учащите / *Емилияна Димитрова*

ПЪТЯТ КЪМ УСПЕХА

Мотивацията като фактор от обучението / *Милена Такиева*

Оценка на конкурентоспособността на телекомуникационен оператор / *Таня Киркова*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

В настоящия брой представяме: Основно училище „Стою Шишков“ – с. Търън, община Смолян

Управление на промените / *Диана Димитрова*

Педагогически етюди / *Диана Димитрова*

Трудно е да бъдеш различен / *Стефанка Пампорова*

Изкуството на древните майстори във виртуална работилница / *Диана Димитрова*

В настоящия брой представяме: Математическа гимназия „Академик Кирил Попов“ – Пловдив

Лидер в иновациите / *Гергана Петрова*

Междупредметните връзки – мотивиращ фактор за ново качество / *Ивайло Старибратов, Цветана Димитрова*

Проблеми на функционално-стилистичния подход в обучението по български език в прогимназиалния училищен етап / *Пенчо Раянов*

Компютърна графика в математическа гимназия / *Румен Манолов, Ваня Шипчанова*

Високотехнологична идея за обучение на високотехнологичните ни ученици / *Ивайло Старибратов, Борис Михайлов*

решения на наболели проблеми чрез гласа на самите ученици и включвайки равнопоставено всички участници. Тя реално допринася за градивна учебна среда на спокойствие, мотивация за общуване, отговорност, толерантност и приемане на различията. Медиаторите провеждат медиативни сеанси, в които участниците – ученици, учители, родители и граждани, имат възможността да усвояват тънкостите на общуване при спазване на правилата на ненасилствената комуникация. Всяко училище само решава какви конфликти могат да се разрешават чрез медиация. Медиатори могат да бъдат както ученици, така и учители, педагогически съветници, психолози или социални работници.

В статията ще бъдат представени три реални конфликтни случая от училищния живот, които могат да бъдат разрешени с помощта на училищното посредничество, или както още се нарича – училищната медиация. Процедурата, която трябва да спазва учителят медиатор при осъществяване на медиативен сеанс, преминава през следните три етапа:

1. етап: предварителни срещи – отделно с всяка от страните участници в конфликта, в ден и час, погледящи за дадената страна;

2. етап: обща среща за разрешаване на проблема;

3. етап: подготовка на споразумение между страните.

По време на *предварителната среща* с всяка страна от въвлечените в конфликта учителят медиатор трябва да направи следното:

1. да поздрави представителите на въвлечените в конфликта страни, които влизат в кабинета по медиация;

2. да се представи и да каже каква подготовка има като медиатор;

3. да помоли представителите на въвлечените в конфликта страни да потвърдят, че са дошли доброволно на тази среща;

4. да ги поздрави с това, че са решили да прибегнат до медиация, и да ги насърчи да вярват в добрия изход;

5. да обясни какво е посредничество;

6. да даде гумата на всеки да разкаже своята история и да я изслуша внимателно;

7. да задава насърчаващи въпроси с цел да получи по-пълна информация;

8. винаги да подчертава, че действията в техен интерес.

По време на *обща среща за разрешаване на проблема* с всички въвлечени в конфликта страни учителят медиатор трябва да направи следното:

1. да поздрави представителите на въвлечените в конфликта страни, които влизат в кабинета по медиация;

2. да помоли представителите на въвлечените в конфликта страни да потвърдят, че са дошли доброволно на тази среща;

3. да ги поздрави с това, че са решили да прибегнат до медиация, и да ги насърчи да вярват в добрия изход;

4. да задава насърчаващи въпроси с цел да получи по-пълна информация;

5. да насърчава всяко съгласие, постигнато между страните;

6. да им помага да обсъждат различни варианти на решения, които са взаимно изгодни;
7. при нужда да им напомни какви могат да бъдат последици от отказа от посредничеството;

8. да им помага да формулират крайното решение.

Основните задачи на учителя медиатор са: да управлява ефективно конфликта, като с това подобри положението на всички въввлечени страни; да не влошава конфликта; да разреши конфликта, ако това е възможно.

Учителят медиатор трябва да бъде: безпристрастен; неутрален; дискретен; добър слушател; учтив; търпелив; добър комуникатор; да обича да помага на другите да решат конфликтите си; да иска да работи в екип.

Учителят медиатор трябва да подготви споразумението между страните, като се стреми то да отговаря на следните изисквания:

- да е на ясен и разбираем език;
- да посочва ясно задълженията на всички страни;
- да е приемливо и прието от всички страни;
- приемането на споразумението да завърши с подходящ ритуал, като например ръкостискане или джентълменска гума.

С помощта на разгледаните казуси в тази статия ще се опитаме да ви покажем как ефективно да се справяте с конфликти, възникнали в различни училищни ситуации.

Казус 1: Конфликт между ученици

Конфликтът е възникнал по повод на клюка, която една ученичка разпространява за своя съученичка. Двете са в девети клас. Учителят медиатор е поканил страните в кабинета по училищна медиация.

Медиатор: Здравейте, момичета! Познаваме се с вас. Благодаря ви, че решихте да ми се доверите. Ще изслушам внимателно и двете ви. Кои иска пръв да ми разкаже какво се случи?

Албена: Съучениците ми казаха, че Боряна разпространява клюки по мой адрес. Уж съм се била целувала с Димитър. Родителите ми разбраха и като ме почнаха...

Медиатор: Боряна, така ли беше?

Боряна: Точно така, видях я, че се целува. Казаха съм истината. Не съм излъгала. Ама не съм аз казала на родителите ѝ. Това не е клюка.

Албена: Лъжкия! Ключарка!

Медиатор: Ясно е, че сте ядосани и гвете. Обаче, ако я караме така, гоникъде няма да стигнем. Да приемем ли известни правила на нашия диалог – да не се прекъсваме, да не се обиждаме, да се изслушваме?

Албена и Боряна: Да.

Медиатор: В яда си човек може да каже много неща. Случват се такива работи. Всеки може да си изпусне нервите. Албена е сърдита, защото си е изпатила от родителите си. Боряна е гневна, защото са я нарекли ключарка и лъжкия. Приятно ли ви е да сте в такова положение?

Албена: Не.

Боряна: Не.

Медиатор: Правилно ли съм ви разбрала, че искате да сложите край на това положение?

Боряна и Албена: Да.

Медиатор: Аз разбирам, че имаме един основен проблем: как да излезем от тази ситуация, която не само че не ви е приятна, но и в която се чувствате дълбоко обидени. Така ли е?

Боряна и Албена: Да.

Медиатор: Какви са вашите предложения тогава?

Албена: Тази ключарка да ми се извини.

Боряна: Фръцла, въобще няма да ти се извинявам.

Медиатор: Тогава какво да правим?

Албена: Да не ключари повече.

Медиатор: Съгласни ли сме всички, че не е добре да огулваме хората?

Момичетата: Да.

Медиатор: Ето как виждам аз нещата. Вие можете да останете скарани, но ще прекарате в училище още две години. Приятно ли ще ви е така?

Момичетата: Не.

Медиатор: Имате и друга възможност: да се опитате да поправите отношенията си. Как? Ами вие го казахте: да не огулваме другите и да се опитаме да се разберем, преди да се караме. Изборът е ваш.

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“, кн. 5

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

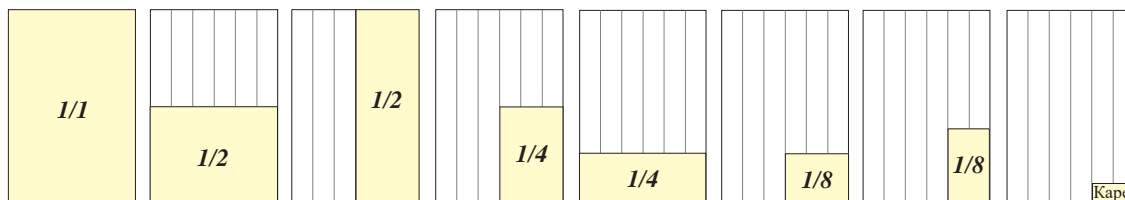
1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора, трета или четвърта корица – по договаряне.

3. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

4. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.